

Vega – verts kommunen for NOFs fagseminar 2008

NOFs fagseminar 2008 følger tråden fra sjøfuglseminaret i 2006. Sjøfugl står i fokus når vi ønsker å samle NOFere, forskere og naturforvaltere på øya Vega i Nordland 2.-4. mai 2008. Forvaltningen av ærfugl i egg- og dunvær er det naturlig å se nærmere på når vi samles i dette øyparadiset!

Av Inge Hafstad & Ingar J. Øien

Vega er en øykommune på Helgelandskysten i Nordland med ca. 1300 innbyggere, og grenser til kommunene Brønnøy, Vevelstad og Alstahaug. Vega består av ca. 6500 øyer, holmer og skjær, og hele kommunen ble nylig innlemmet på UNESCOs verdensarvliste. Den 20. april 2005 foretok Dronning Sonja den offisielle åpningen av Vega verdensarvområde ved en seremoni i Hysværøyan. For å komme seg til Vega må man ta ferje fra Horn (utenfor Brønnøysund) eller eventuelt hurtigbåt fra Brønnøysund eller Sandnessjøen. Det går også ferje fra Tjøtta.

Av de mange øyene på Vega er det kun tre øyer som har fastboende. Foruten hovedøya Vega, gjelder dette øyene Ylvingen og Omnøy. På sørsiden av øya Vega finner man den ca. 700 meter høye Vegtindan, mens naturen på nordsiden domineres av myrlandskap. De viktigste næringene i kommunen er jordbruk, fiske og lokal tjenesteyting. Det finnes også en del fiskeforedling i kommunen. På grunn av at Vega nylig fikk status som verdensarvområde er

det store forhåpninger om at reiselivsnæringen skal øke i omfang. Innenfor verdensarvområdet ligger fire verneområder som samlet sett har internasjonal verdi:

- Lånan/Skjærvær naturreservat
- Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde
- Hysvær/Søla landskapsvernområde med dyrelivsfredning
- Muddværet fuglefredningsområde

I tillegg finner man ytterligere tre naturreservater (Eidemsliene, Holandsosen og Kjellerhaugvatnet) innenfor verdensarvområdet på Vega.

På Vega finner man de tidligste påviste bosettingene i Nord-Norge. Allerede for 10.000 år siden - i steinalderen - fantes det bosetninger i øyriket. Antakelig var det de fiskerike gruntvannsområdene rundt øya som gjorde at folk bosatte seg der. Det var Vegaøyenes lange historie som kulturlandskap som lå til grunn for at Norge søkte om verdensarvstatus for området. I søknaden ble det henvist til UNESCOs

femte kriterium, som handler om å være «et fremragende eksempel på tradisjonell bosetting, bruk av land eller sjø som er representativt for kulturen». Søknaden henviste også til områdets unike tradisjon med hekkende villfugl som husdyr, den tradisjonelle kombinasjonsnæringen mellom jordbruk og fiske og områdets store internasjonale ornitologiske og marinbiologiske betydning. I sin offisielle begrunnelse for at Vegaøyene ble innskrevet som verdensarvsted skriver UNESCO: «Vegaøyene viser hvordan generasjoner av fiskere/bønder gjennom de siste 1500 årene har opprettholdt et livsgrunnlag i et ugjestmildt kystlandskap nær polarsirkelen, bygget på den nå unike tradisjonen med høsting av edderdun, og det feirer også bidragene som kvinnene har gitt til edderdunprosessen».

Vegas fugleliv

Folk flest forbinder nok Vega med egg- og dunværstradisjoner. Gruntvannsområdene rundt Vega har til alle tider gitt et godt næringsgrunnlag for de rike fugleforekomstene man finner i dette

Vega er kjent for sine egg- og dunværstradisjoner. Bestanden av ærfugl har faktisk gått ned etterhvert som øyene i Vega har blitt avfolket. Foto: Lars Løfaldli.

øyriket. Etter at de fleste store øyene har blitt avfolket har også ærfuglbestanden gått ned. De beste dunværene fant man tidligere på øyene lengst vest og ut mot havet. Øyene Holmøy, Muddvær og Flæsen hadde i de beste årene over 1000 hekkende ærfugl ved forrige århundreskifte. Rundt gårdene på Flovær og Lånan hekket det rundt 800 ærfugl hver.

Selv om de fleste større øyene nå er avfolket, drar lokalbefolkningen ut til øyene om våren og sommeren for å ta vare på ærfuglen. Og selv om driften er redusert i alle egg- og dunvær, er det fortsatt ca. 15 «fuglevoktere» som opprettholder tradisjonen med egg- og dunvær i Vega.

Imidlertid er fuglelivet på Vega mye mer enn egg- og dunvær for ærfugl. Vega består av mange ulike habitater innenfor et forholdsvis begrenset område. Her finner man hei- og fjellområder, skog, vassdrag, myr, sumper, strand og fjærområder, store gruntvannsområder og åpent hav, samt kulturlandskap og til og med litt edelløvskog. Dette gir en stor variasjon i fuglelivet til ulike års-

tider. Pr. 1. mars 2007 er det observert til sammen 228 forskjellige fuglearter på Vega, - et uvanlig høyt antall så langt nord (Suul 2007).

Foruten ærfugl er det nok havørn, grågås og storskarv som er karakterartene for Vega. I Vegas skjærgård finner man Europas største storskarvkoloni, og bestandsutviklingen for denne arten er positiv. Det samme gjelder for havørna, som er en karakterart, ikke bare for Vega, men for hele Helgelandskysten. Havørnbestanden har økt betydelig de siste tiårene. Det samme kan imidlertid ikke sies om grågåsbestanden, som har stabilisert seg og til og med gått noe ned på hovedøya, men grågåsa er fortsatt tallrik i Vega.

Allerede i 1960-årene fattet fagornitologene interesse for Vega og områdene rundt. Det var spesielt undersøkelser knyttet til rastende hvitkinngås og hekkende grågås som tiltrakk ornitologer fra fjern og nær. Wildfowl Trust, med Myrfyn Owen og M. J. Nugent i spissen, samarbeidet allerede i 1970-årene med Høgskolen i Bodø om et prosjekt knyttet til rastende hvitkinngås på Vega.

Norsk institutt for naturforskning, med Arne Follestad, startet med gåsetellinger fra 1990-årene. Disse undersøkelsene, som pågår enda, er spesielt fokusert på grågås.

Undersøkelsene som er gjort på Vega opp igjennom tidene viser at NOF-ånden lever i beste velgående. Kartleggingen av fuglelivet i Vega er gjennomført i samarbeid mellom fagornitologer og amatørornitologer. For å få korrekte resultater, og for gjennomføringen av prosjektene, har fagornitologene vært, og er, helt avhengig av de lokale amatørornitologenes detaljkunnskap om Vegas fugleliv. Dette gjelder alle prosjekter helt fra landsregistreringen av verneverdige områder, som i sin tid ble igangsatt av nåværende styreleder i BirdLife International Peter Johan Schei, til artsprosjekter på blant annet ærfugl, grågås og storskarv. Bindeleddet mellom fag- og amatørornitologene har alltid vært Johan Antonsen, som i 2007 ble tildelt Kongens fortjenstmedalje i gull for sin innsats for fuglelivet.

Vel møtt til fagseminar på Vega!

Priser for Vega Havhotell

Kr. 990,- pr. døgn inkl. overnatting med frokost, kaffe og kaffemat, lunch og 4-retters middag.

Pris dagpakke (uten overnatting og middag) kr. 685,- inkl. 2-retters lunch, kaffe og kaffemat samt møterom.

Det er ikke plass til alle på hotellet, så de har leid rorbuer i tillegg. Men de ordner med alt rundt det, slik at prisen er den samme - uansett om man bor på hotellet eller ikke. Men ellers kan man selvsagt leie selv.

Påmeldingsfrist er 15. april 2008. Påmelding sendes på e-post til nof@birdlife.no

Referanser

Suul, J (red). 2007. *Vegafuglene – Oversikt over fuglelivet i Vega*. Vegaøyens Venner og Norsk Ornitologisk Forening. 40 s.

Internettider

www.verdensarvvega.no

www.vega.kommune.no

www.ssb.no

Foreløpig program

Fredag 2. mai

Ankomst Brønnøysund: fly fra Bodø kl. 0938, fra Oslo/Trondheim kl. 1150. Mulighet for en liten ekskursion til Torghatten mens vi venter på ferja. Ferje fra Horn ved Brønnøysund til Vega kl. 1340. Ankomst Vega kl. 1430.

- Kl 1500 - Registrering og lunsj på Vega. Velkommen til Vega ved ordfører *André Møller*.
- Verdensarv på godt og vondt. Daglig leder *Rita Johansen* Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv.
- Kvitkinngåsa på Nordlandskysten. *Paul Shimmings*.
- Ærfuglpatruljen. *Inger Pedersen Tøppen*, Vegaøyens venner.
- Utviklingen i storskarvbestanden langs norskekysten i de siste 20-30 årene, med spesiell fokus på Vega. *Nils Røv*.
- Egg og dunvær i et historisk perspektiv. *Jon Suul*. Norsk Kulturminnefond.

Lørdag 3. mai

- Ekskursjon til Lånan, Skjærvær og Hysvær

Foredrag:

- Predasjon og forstyrrelse fra havørn i fuglefjell. Mulige effekter på sjøfuglbestandene. *Rob Barrett*, Tromsø Museum.
- Nedbeiting av tareskogen – effekter på sjøfugler *Hartvig Christie*, NIVA.

- Forvaltning av sjøfuglreservater – samordning med SEAPOP *Tore Opdal*, Direktoratet for naturforvaltning.

Søndag 4 mai

- Myndighetenes håndtering av oljeskadede sjøfugl. *Jo Anders Auran*, Direktoratet for naturforvaltning.
- Bestandsoppbygging på ærfugl og antipredatoropplegg. *Aanen Munkejord*, viltkartlegger for Stiftelsen Vegaøyan verdensarv/*Hildegunn Nordum*. Utværet Lånan AS.
- Forvaltningsplan for Norskehavet. *Jo Anders Auran*, Direktoratet for naturforvaltning
- Stellerand langs Finnmarkskysten. Oppstart av overvåkings- og bevaringsprosjekt fra 2008. *Tomas Aarvak*, NOF.
- Orienteringer fra DN om sjøfuglforvaltning. Bifangst av fugl i fiskeridkaper, Dynamisk forvaltning av hekkende sjøfugl, Nytt om CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna). *Jo Anders Auran*, Direktoratet for naturforvaltning

Avslutning med lunsj kl. 1300

Ferje fra Vega til Horn v/ Brønnøysund kl. 1120 – ankomst Horn ca kl. 1200 og kl. 1440 med ankomst Horn ca kl. 1530. Flyavgang fra Brønnøysund til Trondheim og Oslo kl. 1705.

Aud Halmøy i Halmøyværet «gjør opp reir», som det heter, til ærfuglen. Dvs. at hun i april/mai hvert år lager et reir/reirunderlag av tørket tang. Det er lettere å rense ut den grove tørre tangen fra duna enn mose, gress og strå/pinner m.m. Tanken er da at ærfuglen skal legge eggene i tangen. Med tiden kommer det da mer og mer dun etter som rugingen skrider fram! Foto: Lars Løfaldli.